

УДК 636.2.084.52

Скоромна О.І., кандидатс.-г. наук, доцент

Вознюк О. І., кандидат с.-г. наук, доцент

Вознюк А.М., студент

Куцак А.С., студентка

Вінницький національний аграрний університет

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ РИНКУ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА ТА ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ

Принцип, який має бути покладено в основі розвитку молочної галузі, це підвищення економічної самостійності, створення додаткових робочих місць, забезпечення населення молочною і м'ясною продукцією. Основною проблемою галузі скотарства є зменшення обсягів виробництва продукції і поголів'я тварин, яке відбувається в господарствах всіх форм власності, а також низька якість виробленої продукції.

Останнім часом в Україні складаються сприятливі бізнесові передумови для динамічного розширеного розвитку молочного скотарства, який вже передбачено затвердженою Кабінетом міністрів «Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року» і «Галузевою програмою розвитку молочного скотарства України до 2015 року». Зазначені у цих документах заходи спрямовані на поступове збільшення чисельності високопродуктивних молочних корів у сільськогосподарських підприємствах і фермерських господарствах на 2015 рік до 1,7-1,9 млн. голів шляхом власного відтворення і закупівлі ремонтних телиць за межами України.

Так, у порівнянні з показниками 1990 року станом на 01.01.2011 року в усіх категоріях господарств чисельність корів скоротилась в 3,2 рази, а виробництво молока зменшилось у 2,2, яловичини – в 4,6 рази [5, рис. 1]. Поголів'я великої рогатої худоби в Україні станом на 1 лютого 2012 р. зменшилося, в порівнянні з відповідною датою 2011 р. на 1,3% - до 4 млн на 502,6 тис. голів (4 млн. 471,4 тис. голів у січні 2012 р.), в тому числі, поголів'я корів знизилосся на 1,6% - до 2 млн. 588,8 тис. [2].

Першочергове завдання, яке необхідно вирішити для стабілізації та нарощування поголів'я великої рогатої худоби, в тому числі корів – це виділення усім категоріям господарств дотаційної підтримки з державного бюджету України.

В 1990 році близько 80% м'яса і молока вироблялося у великотоварному виробництві і лише 20% у населення, а зараз ситуація змінилась навпаки - до 80% м'яса і молока виробляється населенням і лише 20% - у крупному товарному виробництві (табл. 1). За словами прем'єр міністра Миколи Азарова, це призводить до неможливості швидкого розвитку, а також до низької якості продукції.

В Україні середньорічний надій на одну корову (в господарствах усіх категорій) виріс з 2863 кг у 1990 р. до 3793 кг у 2011-му (рис. 2). Однак навіть при такій позитивній динаміці країна значно відстає від світових лідерів середньорічний надій на одну корову в США становить 8896 кг, в Данії - 8156, Швеції - 8051, Канаді - 7596, Фінляндії - 7522, Нідерландах - 7160 кг).

Скорочення виробництва молока протягом ряду попередніх років, зростання цін на молокопродукцію, зниження купівельної спроможності призвело до значного скорочення споживання молочних продуктів. Так, за роки незалежності України споживання молока і молочних продуктів скоротилося майже на 60%. Якщо в 1990 році

на одну людину припадало 373 кг/рік молочних продуктів (у перерахунку на молоко), в 1995 році споживання вже становило 244 кг/рік, а в 2009 році — 213 кг/рік (рис. 3). У відповідності з науково обґрунтованими нормами людина повинна споживати 380 кг молока на рік. Для порівняння: середньорічний показник споживання цього продукту у Франції — 440 кг, у Німеччині — 430 кг, у Данії — 380 кг, в Австрії — 370 кг [1].

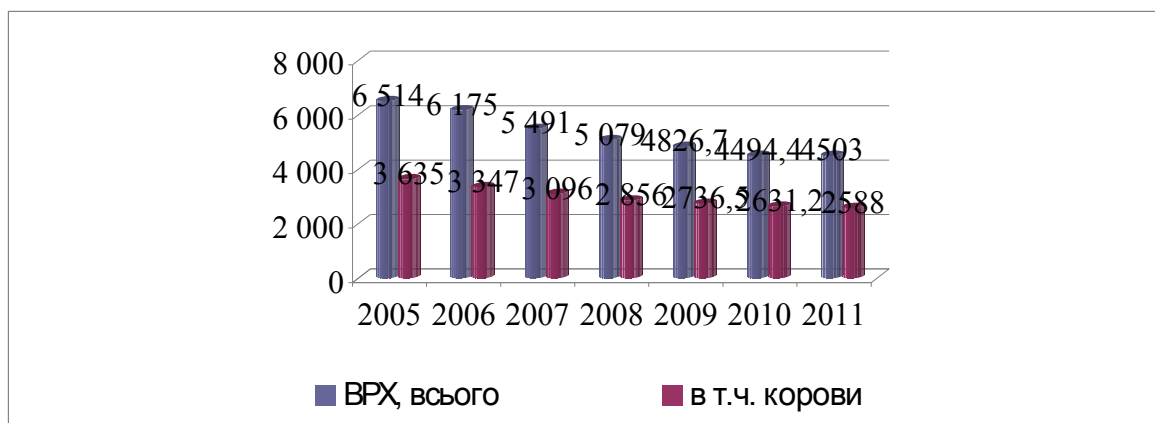

Рис. 1. Динаміка чисельності великої рогатої худоби

Таблиця 1

Виробництво молока

Показник	Рік						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Виробництво молока всіх видів, тис. тонн	13714	13287	12262	11761	11609	11248	11094
у т.ч. частка населення, %	84,3	80,9	81,5	82,2	82,2	80,7	81,1

Важливою проблемою галузі скотарства є низька якість сировини. Так, частка реалізованого сільськогосподарськими підприємствами молока, що в більшості випадків відповідає першому й другому гатунку, переробним підприємствам у 2011 році склала 33%. Решта ж 67% молока надходять на переробку від господарств населення, у яких «технологія виробництва», по суті, не може забезпечити високої якості.

Згідно з ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі», що діє сьогодні в Україні, молоко першого гатунку має містити не більше 500 тис. бактерій на 1 мл, проте молокопереробні підприємства через великий дефіцит сировини змушені приймати молоко з бактеріальною забрудненістю 3–4 млн/мл, що, певна річ, негативно впливає на якість молочної продукції.

Слід зазначити, що якість молока, що реалізується підприємствами, має тенденцію до підвищення. Це пов'язано з прагненням одержання більш високої виручки, тому що різниця в цінах між I і II сортом — в межах 10-20%, а між першосортним і несортним молоком — більше 30%.

На даний час уряд розробляє низку заходів, спрямованих на стабілізацію ситуації у галузі тваринництва. Попередньо затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. №1158 Державну цільову програму розвитку

українського села на період до 2015 року; відповідно до Указу Президента України № 504/2011 «Про Національний план дій на 2011 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки» розроблено національний проект «Відроджене скотарство».

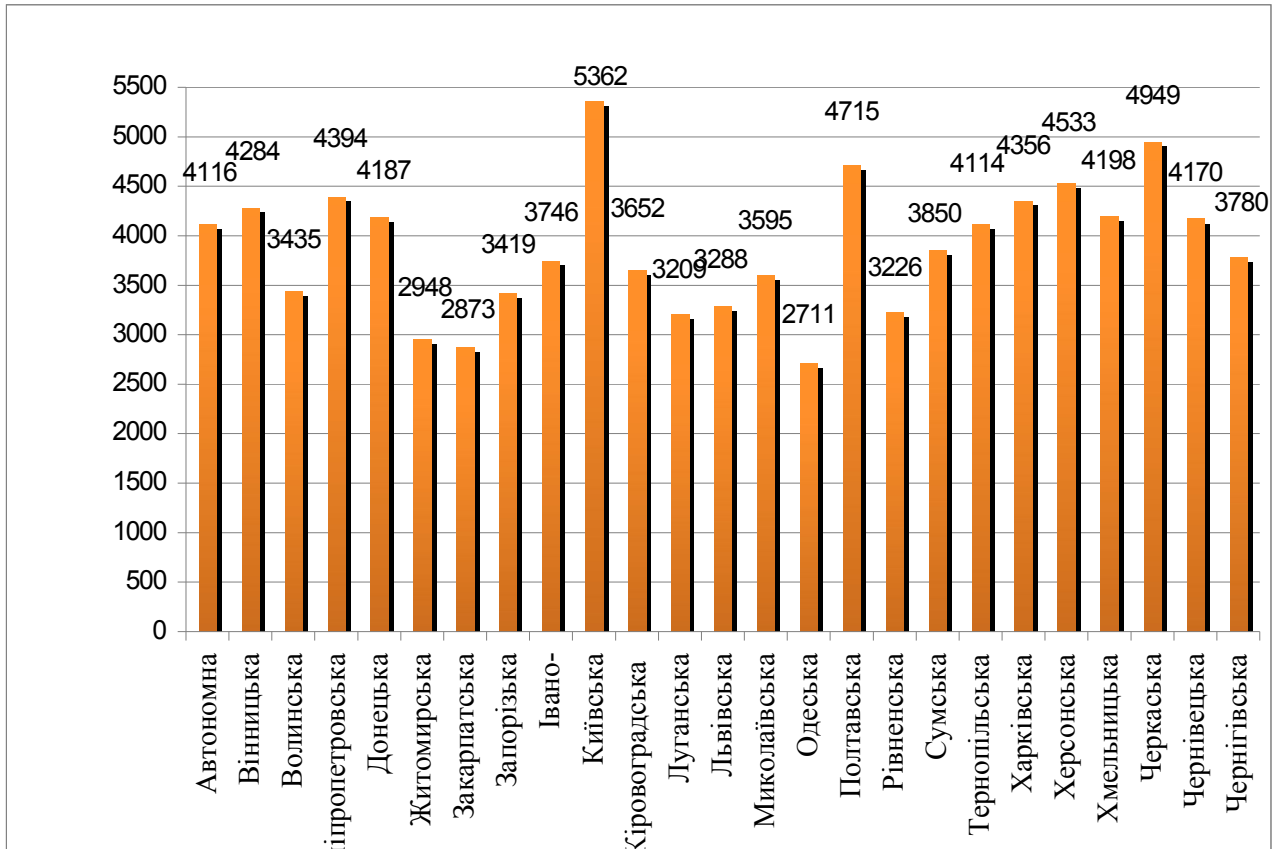

Рис. 2. Середній надій молока від корови за 2011 р.

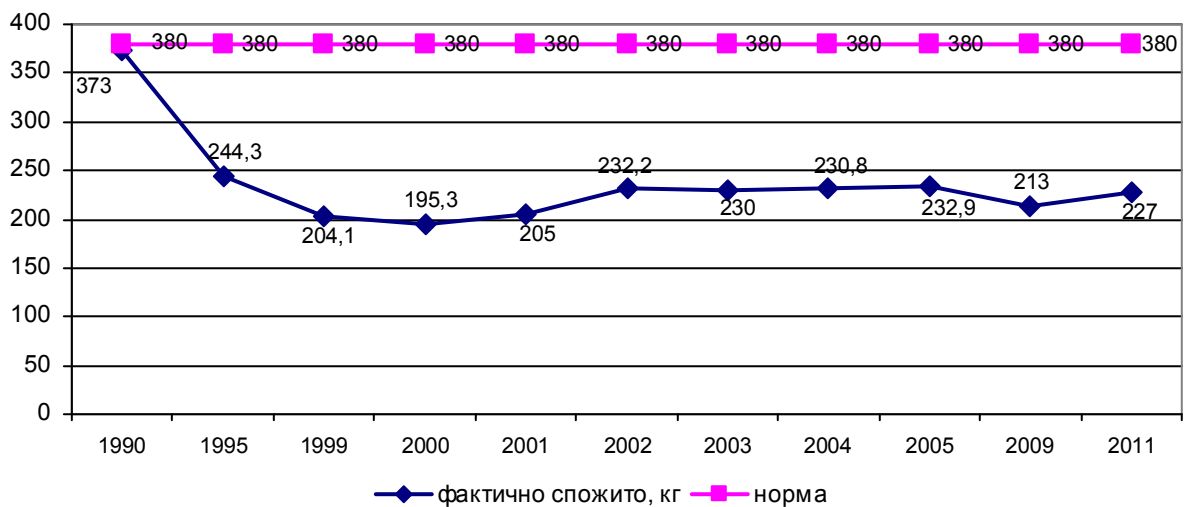

Рис. 3. Споживання молока на душу населення

Актуальним питанням надалі в галузі тваринництва залишається розробка заходів для стимулювання інвестування.

Вінницька область за обсягами виробництва валової продукції сільського господарства протягом ряду років займає провідне місце в Україні. Питома вага рослинництва - 61%, тваринництва - 39%.

Станом на 1 січня 2012 року в усіх категоріях господарств Вінницької області нараховувалось великої рогатої худоби 313 тис. голів, у тому числі корів – 174 тис. голів (рис. 4).

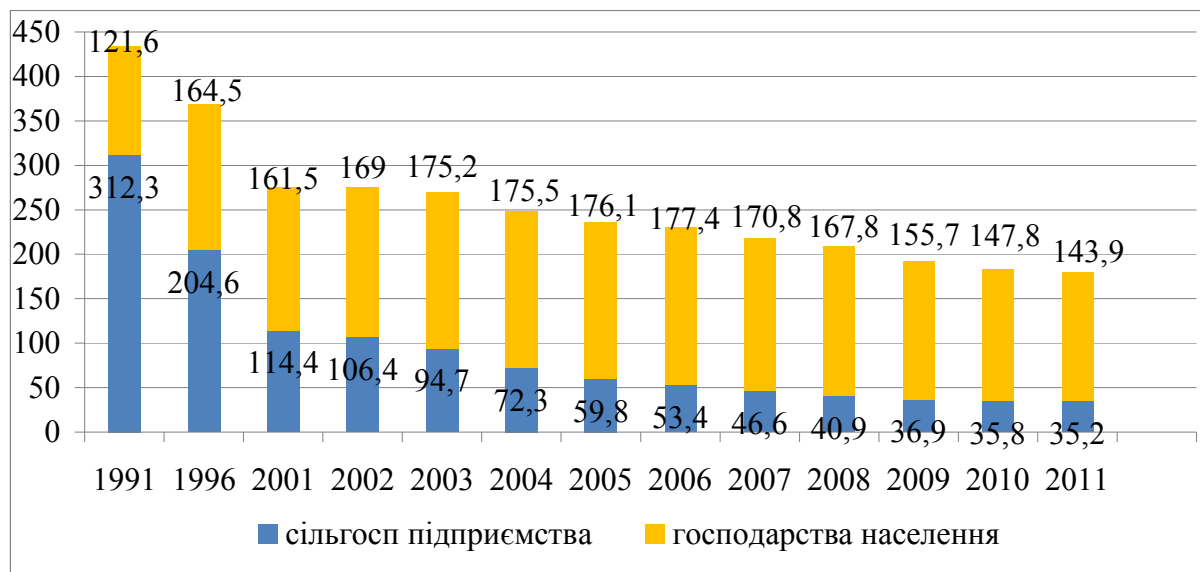

Рис. 4. поголів'я великої рогатої худоби в господарствах різних форм власності

В порівнянні з попереднім роком чисельність поголів'я ВРХ дещо скоротилася – на 1%, в т.ч. корів – на 3%.

У сільськогосподарських підприємствах проти минулого року покращились показники продуктивності тварин. Так, зріс середній надій молока від однієї корови на 148 кг, або на 4%, і становив 4238 кг. Найвищі надой молока на корову досягнуто в сільськогосподарських підприємствах Крижопільського (5779 кг), Томашпільського (5742 кг) та Ямпільського (5652 кг) районів [6, рис. 5].

На переробні підприємства від особистих господарств надійшло лише 75% молока першого гатунку і 91% другого [3, табл. 3].

Поліпшити якість молока від населення допоможе безконтактний спосіб доїння, а саме використання доїльних установок на молочних міні-фермах і в особистих господарствах. Це, в свою чергу, забезпечить зростання закупівельних цін на сировину.

За словами голови обласної адміністрації М.Джиги, технічне переобладнання підприємств можливо за рахунок місцевого виробника ВАТ «Брацлав» (Немирівський район, Вінницька обл.). Це єдине на сьогоднішній день підприємство в Україні, яке займається науковими дослідженнями, конструюванням, випуском, монтажем і сервісним обслуговуванням обладнання для виробництва молока. Серед його розробок - індивідуальні доїльні установки, як стаціонарні, так і пересувні. Така доїльна техніка дозволить поліпшити не тільки санітарні норми в молочному тваринництві, але ще й набагато полегшить працю його працівників [4].

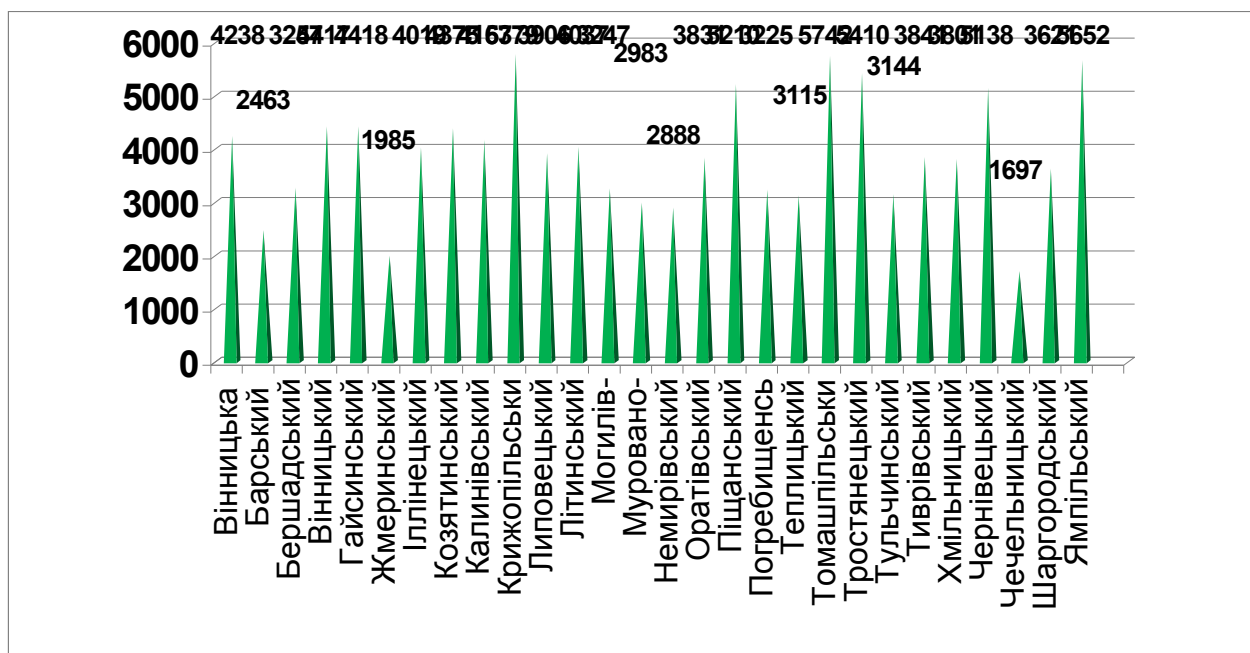

Рис. 5. Середній надій на одну корову, кг

За підсумками 2011 року в господарствах області вироблено 1423427 ц молока.

Таблиця 2

Гатунки закупленого молока від сільськогосподарських підприємств

Показник	Роки						±2011 до 2009
	2009		2010		2011		
	маса, т	%	маса, т	%	маса, т	%	
Закуплено, всього, т	134679	100	131153	100	177529	100	-
Гатунок молока: екстра	-	-	885	0,7	4849	2,7	2,7
Вищий	55989,8	41,5	77731	59,3	97400	54,9	13,4
Перший	51377,1	38,2	49916	38	73194	41,2	3
Другий	3646,6	2,7	1878	1,4	932	0,5	-2,2
Негатункове молоко	850,4	0,6	741	0,6	11,64	0,7	0,1

Таблиця 3

Гатунки молока, закупленого в господарствах населення

Показник	Роки					
	2009		2010		2011	
	маса, т	%	маса, т	%	маса, т	%
Закуплено, всього, т	324721	100	319829	100	309161	100
Гатунок молока: вищий	1818,55	0,6	4789	1,5	519	0,2
Перший	80108,8	24,6	62649	19,6	23215	7,5
Другий	253282,3	78	244508	76,4	282644	91,4
Негатункове молоко	12177	3,8	7883	2,5	2784	0,9

В 2011 році у Вінницькій області введено в експлуатацію 3 комплекси по промислому виробництву молока – усього на 2430 корів. Також розпочато будівництво ще трьох комплексів на 2900 голів. Проводиться реконструкція 16-ти молочно-товарних ферм. До 2015 року на Вінниччині в галузі тваринництва планується зrealізувати 45 інвестиційних проєктів, в тому числі в молочному господарстві – 39 [2].

Будемо сподіватися що реалізація зазначених програм дозволить поліпшити фінансовий стан сільськогосподарських виробників, створить умови для зупинки спаду в тваринництві та поступового повернення виробництва тваринницької продукції на рівень 90-х років. Це в свою чергу дозволить забезпечити споживання продуктів відповідно до потреби і експорт вітчизняної продукції на міжнародні ринки.

Література

1. Сидорченко В. Україна без молока / В. Сидорченко // Еженедельник 2000. — 2009.—№48(487) 27 ноября — 3 декабря.
  2. <http://ukrstat.org/uk> Державна служба статистики України (Держкомстат)
  3. <http://vinnica.unian.net/ukr/detail/2134>
  4. <http://www.golosua.com>
  5. <http://www.minagro.gov.ua>.
  6. <http://www.profiwins.com.ua>
  7. <http://www.tutvse.com.ua/vn/news>
-

Summary

ANALYSIS OF MARKET OF PRODUCTION OF MILK AND HIS PROSPECT DEVELOPMENT / Skoromna O.I., Voznyk O. I., Voznyk A.M., Kucak A.S.

Principle that must be fixed in basis of development of suckling industry, it is an increase of economic independence, creation of additional workplaces, providing of population suckling and meat products. The basic problem of industry of the cattle breeding is reduction of production of goods and population of animals, that takes place in the economies of all patterns of ownership, volumes, and also subzero quality of mine-out products.